

Barn uten fedre

TEKST

Reidar Ommundsen

PUBLISERT 1. juli 2005

I England vokser 22 % av alle barn opp i familier hvor det ikke er en far til stede. Stakkars farløse barn, burde man kanskje si? Muligens for 30 år siden, men i våre dager er det tilsynelatende ingen grunn til å stakkarsliggjøre disse barna. I hvert fall tyder to nye engelske undersøkelser på det.

At det kunne herske en annen oppfatning for 30 år siden, skyldtes kanskje at det den gang ble publisert en rekke artikler som tydet på at farløse barn, og særlig farløse gutter, hadde dårligere trivsel enn barn som hadde en far hjemme. Disse funnene har rimeligvis gitt anledning til bekymring, i og med at et sterk økende antall barn i de senere år har kommet til å vokse opp i et hjem uten en far. I 70-årene vokste barna ikke sjelden opp hos en mor som var blitt alene etter en skilsmisse. I våre dager finner vi dessuten to nye grupper barn: de som vokser opp hos en mor som rett og slett har foretrukket å være alene om å ta seg av barnet, og de som vokser opp hos to mødre som lever i et lesbisk parforhold. Ifølge forfatterne til den første av de to undersøkelsene vi skal omtale her, Fiona MacCallum og Susan Golombok fra universitet i London, er det viktig å spørre om de tidligere resultatene for familier der det *har* vært en far (før skilsmissen), kan overføres til de nyere familietyper, der det *aldri* har vært en far.

De to engelske forskerne gir tre gode grunner til å betvile at man uten videre kan generalisere de tidligere negative funnene fra skilsmissemfamilier til familier med frivillig fravær av fedre i hjemmet helt fra barnet ble født. For det første har et barn i en skilsmissemfamilie opplevd tapet av en far som har vært der en gang, og det kan være dette savnet som svekker barnas trivsel. For det andre har barn i skilsmissemfamilier oftere opplevd sterk disharmoni og direkte ufred i hjemmet i perioden fram mot skilsmissen, og kanskje også i årene etter skilsmissen. Andre undersøkelser tyder på at barn som har opplevd en konfliktfylt skilsmisse mellom foreldrene, av nettopp denne grunn trives dårligere senere. For det tredje kan det tenkes at det hos den fraskilte moren etter skilsmissen oppstår en sterkt nedsatt trivsel, og at dette påvirker barna. Det er også forskning som tyder på det. Men *ingen* av disse tre årsakene til mistrivsel hos barn til fraskilte mødre ville forventes å være til stede som risikofaktor for mistrivsel hos barn dersom mødrene av egen fri vilje har valgt ikke å ha en mann i hjemmet fra barna ble født.

I noen få tidligere undersøkelser har man funnet at barn som vokser opp hos to lesbiske mødre *ikke* hadde mer mistrivsel – snarere mindre – enn barn som vokste opp hos to

heteroseksuelle foreldre. Men som de to engelske forskere sier, så vet man heller ikke om denne konklusjonen holder stikk når barna blir eldre og kanskje senere i barndommen kommer til at savne en far i hjemmet. For å undersøke dette nærmere har de to forskerne derfor etterundersøkt en stor gruppe 12–13 årige barn, som har vokst opp i tre slags familier: 1) Vanlige heteroseksuelle familier med far og mor. 2) Enslige mødre, som har foretrukket å være alene etter at barnet ble født, eller i hvert fall ikke truffet en partner de ville bo sammen med fremfor å være enslig og 3) To-mødre familier, hvor de to mødre lever i et lesbisk parforhold. Det er her snakk om en etterundersøkelse fordi de samme barna ble undersøkt for syv-åtte siden, og den gang fant man absolutt ingen forskjell i trivselen på noe område. Den eneste forskjellen var at mor-barn-forholdet i familiene uten en far så ut å være mer varmt og nært, noe som kan skyldes at kvinnene i disse familiene har tatt seg mer av sine barn i mangel av en far i hjemmet.

I den påfølgende etterundersøkelsen så de to forskerne spesielt på tre forhold: mødrenes egen trivsel, mor-barn-forholdet og barnas trivsel.

Når det gjaldt trivselen til mødrene, ble disse i de tre familiegruppene bedt om å fylle ut spørreskjemaer om sine daglige opplevelser av angst eller depresjon. Det viste seg at mødrene i alle tre grupper i snitt skårte nesten helt likt; det eneste lille unntaket var at de lesbiske mødrene skåret litt lavere på depresjon og angst.

Undersøkelsen av mor-barn-forholdet foregikk ved hjemmebesøk og falt i tre deler. For det første skåret man morens varme og nærhet til barnet. Den tidligere forskjellen når det gjaldt mer varme og nærhet hos mødrene til farløse barn, viste seg å ha forsvunnet nå som barna var blitt tolv-tretten år gamle (noe som trolig er godt for barn i en alder da de skal bli mer selvstendige). For det andre fikk man et mål på barnas opplevelse av mødrenes hjelpsomhet og vilje til å diskutere problemer. Her skårte barna fra de farløse familiene klart høyere enn barna fra vanlige familier, hvor barna sikkert også fikk noe hjelp fra sine fedre. Endelig fikk man et mål på mødrenes opplevelse av barnets «hengivenhet» og barnas opplevelse av mødrenes hengivenhet. Heller ikke her var det noen vesentlig forskjell mellom de tre gruppene.

Tredje del av undersøkelsen, som tok opp barnas egen trivsel, var basert på grundige intervjuer med barna selv, mødre og skolelærere. På denne måten fikk man en rekke mål på barnas trivsel både hjemme og på skolen. Det er ingen grunn til å redegjøre i detalj for disse målene, i og med at det ikke var noen som helst forskjell på trivselen i de tre gruppene av barn på noen av målene. Konklusjonen på denne undersøkelsen er altså at barn fra hjem uten en far, og hvor det aldri har vært en far – til stor forskjell fra barn i skilsmissemfamilier – trives nøyaktig like godt som barn fra intakte heteroseksuelle familier.

En annen gruppe engelske forskere har undersøkt muligheten for eventuelt mer «dyptliggende» psykologiske forskjeller mellom barn fra de tre typer av familier. I denne undersøkelsen ble barna – som var i seks-syv årsalderen – bedt om å dikte en historie, mens de lekte med dukker. Konkret skjedde det ved at barna fikk utlevert noen

dukker som skulle forestille de ulike familiemedlemmene (far, mor og barn). Forskerne startet så med å fortelle barnet en historie, og midt i historien stanset de opp og ba barnet fortelle hva det trodde skjedde videre.

Forskerne lyktes å få stort sett samtlige barn til å fortelle en rekke fritt oppdiktete historier om disse dukkefamiliene. Deretter ble historiene (som var tatt opp på bånd) skåret med hensyn til en rekke karakteristika uten at de som utførte skåringen visste hvilken type familie det enkelte barn kom fra. Man skåret for eksempel sint eller kjærlig atferd hos far, mor eller barn. Det er heller ingen grunn til å gå i detalj i denne undersøkelsen: Uansett hvilken egenskap ved de forskjellige historiene man så på, fant man ikke et snev av forskjell på barn fra de tre familietyperne. Konklusjon: Den første undersøkelsen dokumenterte at barn fra de tre familietyperne trives like godt. Den andre undersøkelsen viste tilsynelatende at barn fra de tre familietyperne heller ikke atskiller seg når det gjelder den indre forestillingsverden om hvordan mennesker vanligvis har det med og oppfører seg overfor hverandre.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 42, nummer 7, 2005, side

TEKST

Reidar Ommundsen